

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546 ซึ่งมีผลบังคับใช้อย่างจริงจัง กิจกรรมการศึกษาจึงมุ่งสนองเจตนารมณ์กฎหมายดังกล่าว ทำให้การจัดการศึกษาเปลี่ยนแปลงไปทั้ง หลักการจัดการศึกษา แหล่งเรียนรู้และโครงสร้างด้านคุณภาพที่มุ่งส่งเสริมให้หน่วยงานในสังกัด โดยเฉพาะระดับสถานศึกษาได้ปฏิรูปการเรียนรู้และพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ โดยพัฒนาตามศักยภาพของผู้เรียนอย่างมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ศักยภาพจึงเป็นกำลังสำคัญอย่างยิ่ง จากที่ผ่านมาศึกษานิเทศก์ไม่สามารถปฏิบัติงานด้านวิชาการที่จะช่วยส่งเสริมให้เกิดคุณภาพได้เต็มที่เนื่องจากศึกษานิเทศก์มีจำนวนน้อยต้องปฏิบัติงานธุรการ การรายงานข้อมูลให้หน่วยงานต่างๆเป็นส่วนใหญ่เปรียบเสมือนเสมือนข้อมูล (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2544 : 9)

การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการหนึ่งที่สำคัญ ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดีขึ้น ประกอบกับสภาพในปัจจุบันนี้ ครูยังมีปัญหา และข้อจำกัดในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหลายประการซึ่งส่งผลให้นักเรียนจำนวนไม่น้อยยังไม่บรรลุตามจุดหมายหลักสูตรเพื่อให้นักเรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ในการเรียนดีขึ้น จำเป็นต้องมีระบบการนิเทศการศึกษาให้ทั่วถึงทุกโรงเรียน โดยใช้กระบวนการกระตุ้น ชี้แนะ ทำทนาย ริเริ่ม ร่วมทำและสนับสนุนครูให้มีการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนให้สูงขึ้นศึกษานิเทศก์เป็นผู้มีบทบาทในฐานะผู้นิเทศเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนของครู (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 2) อย่างไรก็ตาม คุณภาพและประสิทธิภาพของปฏิบัติงานของครูย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ หลายประการ ประการหนึ่งคือศึกษานิเทศก์ ซึ่งเป็นบุคลากรทางการศึกษาที่ให้ความช่วยเหลือทางวิชาการแก่ครู ถึงแม้บทบาทของศึกษานิเทศก์ แปรไปตามยุคสมัยบุคคล ศักยภาพศึกษานิเทศก์ ก็มีส่วนในการประเมินและพัฒนาคู่อันเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาวิชาชีพ อีกทั้งศึกษานิเทศก์ คือผู้พัฒนาเด็กและเยาวชนผ่านครู เพื่อให้เด็กและเยาวชนเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาและตามความคาดหวังของสังคม (ปรีดา บุญเพลิง. 2540 : คำนำ)

ศึกษานิเทศก์เป็นผู้ทำหน้าที่นิเทศช่วยเหลือ แนะนำส่งเสริม เป็นที่พึ่งของครูให้ครู ได้พัฒนาคุณภาพนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาเดิมสังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ สำนักงานการประถมศึกษากิ่งอำเภอ ซึ่งเป็นผู้ใกล้ชิดครูสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือระหว่าง บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายปฏิบัติงาน ได้อย่างถูกต้อง และเกิดประโยชน์สูงสุด (สำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2544 : 1) ศึกษานิเทศก์จึงถูกกำหนดให้มีบทบาทใน การตรวจติดตามเพื่อประเมินมาตรฐานคุณภาพจากหน่วยงานกลาง หรือภายนอกสถานศึกษา จากเดิมซึ่งเป็นผู้ให้การแนะนำทางการศึกษา จะเพิ่มบทบาทด้านการเป็นผู้ดำเนินการให้เกิด ความเสมอภาคทางการศึกษาทั้งเรื่อง โอกาสและเรื่องคุณภาพเท่าเทียมกันทุกพื้นที่ ศึกษานิเทศก์ จึงปรับบทบาทไปทำงานคู่กับสายการบริหาร และต้องพัฒนาตนเองเพื่อให้เป็นผู้มีภาวะผู้นำ ที่มีคุณภาพ (ลำดวล เรือนริน. 2541 : 43) อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างตามพระราชบัญญัติ ระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ 2546 มาตรา 37 ให้มีเขตพื้นที่การศึกษา ด้วยเหตุนี้ บทบาทของศึกษานิเทศก์จึงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง ต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ทั้งในด้าน การวิเคราะห์ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษา การพัฒนาระบบการบริหาร และการจัดการศึกษาเพื่อให้สถานศึกษามีความเข้มแข็ง ให้การบริหารและการจัดการเรียน การสอนได้อย่างมีคุณภาพได้มาตรฐานเท่าเทียมกัน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดไว้ชัดเจนที่สอดคล้องกับภารกิจการนิเทศการศึกษาโดยกำหนดรายละเอียดไว้ใน หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา หมวด 6 มาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษา หมวด 7 ครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา หมวด 8 ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา หมวด 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาภารกิจดังกล่าวเป็นลักษณะการประสานทรัพยากร ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนการพัฒนาสู่มาตรฐานคุณภาพ ผู้ที่มีประสบการณ์ในการนิเทศการศึกษาสามารถ พัฒนาค้นสู่การปฏิบัติงานทั้งในส่วนของงานนิเทศการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรการเรียน การสอน การประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา การพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม ทางการศึกษา ตลอดจนการวิจัยทางการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา แห่งชาติ. 2542 : 25)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2 มีศึกษานิเทศก์จำนวน 15 คน โดยมี กรอบงานรับผิดชอบ 6 กลุ่มงาน และรับผิดชอบสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ อีกทั้งต้อง รับผิดชอบเครือข่ายพัฒนาการศึกษาทั้งสิ้น 17 เครือข่าย ซึ่งศึกษานิเทศก์จะต้องปฏิบัติหน้าที่

เป็นผู้รับผิดชอบ เครื่องช่วยพัฒนาการศึกษา เครื่องช่วยละ 1 คน ทำหน้าที่ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ
 แก่ครูเพื่อปรับปรุงและส่งเสริมคุณภาพการเรียนการสอนทั้งในรูปแบบนิเทศติดตามเชิงรุกคน
 แเดียวและแบบปฏิบัติงานเป็นทีม เป็นวิทยากรอบรมด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียน
 การสอนให้แก่บุคลากรในสังกัด เป็นรายอำเภออย่างทั่วถึงตลอดปีการศึกษา (สำนักงานเขต
 พื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2. 2547 : 15) และนโยบายของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 หนองคาย เขต 2 ต้องการให้แต่ละเครื่องช่วยพัฒนาการศึกษา มีโครงการที่จะพัฒนาบุคลากร
 ในเครื่องช่วย โดยจัดสรรงบประมาณให้โรงเรียน เพื่อใช้ดำเนินการอบรมหรือพัฒนาบุคลากร
 ในรูปแบบต่าง ๆ เช่นการประกวดกิจกรรม การศึกษาดูงาน ทั้งนี้แล้วแต่ความต้องการของ
 เครื่องช่วยนั้นๆ และการดำเนินการจะต้องมีศึกษานิเทศก์ของเครื่องช่วยเป็นผู้รับผิดชอบ ทำให้
 แต่ละเครื่องช่วยมีการพัฒนาไม่เหมือนกัน อีกทั้งความแตกต่างของขนาดโรงเรียน ยังส่งผลต่อ
 การพัฒนาวิชาการ ตลอดจนการร่วมทำความเข้าใจ และสนับสนุนให้โรงเรียนมีความเข้มแข็ง
 ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ซึ่งบางเครื่องช่วยอาจมีโรงเรียนที่มีความพร้อมมากกว่า ทั้งด้านผู้บริหาร
 และครูผู้สอนแต่ละโรงเรียนจะต้องปฏิบัติงานประสานสัมพันธ์กับศึกษานิเทศก์ โดยร่วมทำ
 ความเข้าใจและสนับสนุนให้โรงเรียนมีความเข้มแข็ง จัดให้มีการประชุมเพื่อรับทราบข้อค้นพบ
 และข้อเสนอแนะ รวมทั้งจัดให้มีการอภิปรายแนวทางการนำข้อเสนอแนะไปสู่การปฏิบัติ
 และมีการติดตามผลการดำเนินงาน และการให้กำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

ผู้วิจัยเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จึงอยากทราบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน
 ซึ่งเปรียบเสมือนกระจกเงาในการสะท้อนผลการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ ในภาพรวม
 ของเขตพื้นที่การศึกษาหนองคายเขต 2 ว่าเป็นไปตามความต้องการของผู้รับการนิเทศหรือไม่
 ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนางานนิเทศการศึกษาของศึกษานิเทศก์ ต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีต่อการปฏิบัติงานของ
 ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2 ตามสถานภาพและขนาดโรงเรียน
 ทั้งโดยรวมและรายด้าน
2. เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพและขนาดโรงเรียนของความคิดเห็นของ
 ผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีต่อการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 หนองคาย เขต 2 ทั้งโดยรวมและรายด้าน

สมมติฐานของการวิจัย

มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพและขนาดโรงเรียนของความคิดเห็นผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีต่อการปฏิบัติงานศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคายเขต 2 ทั้งโดยรวมและรายด้าน

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำกระบวนการปฏิบัติการนิเทศตามแนวคิดของวงจรการทำงาน แบบ PDCA (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2544 : 37) มากำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยครั้งนี้ ตามแผนภูมิที่ 1 ดังต่อไปนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนต่อการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานองคาย เขต 2 โดยมีกรอบแนวคิดด้านเนื้อหาประชากร และกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคายเขต 2 ปีการศึกษา 2547 จำนวน 177 โรงเรียน จำแนกเป็น ผู้บริหาร 217 คน ครูผู้สอน 1,997 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2. 2547 : 5)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ สุ่มจากประชากรแบบหลายขั้นตอน (Multi – Stage Random Sampling) โดยแบ่งกลุ่มตามอำเภอที่เป็นที่ตั้งของโรงเรียน สุ่มแบบแบ่งชั้นจำแนกตามสถานภาพ และขนาดโรงเรียน (Stratified Random Sampling) และสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีจับฉลากตามสัดส่วน แล้วกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตาราง Krejcie & Morgan (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 43) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 438 คน ผู้บริหารจำนวน 118 คน ครูผู้สอนสุ่มตามสัดส่วนจำนวนครูในโรงเรียน จำนวน 320 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา (Variables)

2.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่

2.1.1 สถานภาพ

- ผู้บริหารสถานศึกษา
- ครูผู้สอน

2.1.2 ขนาดโรงเรียน

- โรงเรียนขนาดเล็ก
- โรงเรียนขนาดใหญ่

2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ความคิดเห็นของผู้บริหารและ

ครูผู้สอนต่อการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2 ตามกรอบแนวความคิดภาระงานของ ศึกษานิเทศก์ 6 ด้าน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน. 2546 : 207) ดังนี้

2.2.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและกระบวนการเรียนรู้

2.2.2 ด้านการวัดและการประเมินผลการศึกษา

2.2.3 ด้านการส่งเสริมและพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา

2.2.4 ด้านการนิเทศติดตามและประเมินผลระบบบริหารและการจัดการศึกษา

2.2.5 ด้านการส่งเสริมพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา

2.2.6 ด้านเลขานุการคณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและ

นิเทศการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้น โดยได้ศึกษาเครื่องมือของ (สถาพร จำรัสพงษ์, 2536 : 193) แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นสำรวจรายการ (Checklist) จำนวน 2 รายการ ประกอบด้วยสถานภาพ และขนาดโรงเรียน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูผู้สอน ต่อการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ของลิเคิร์ต (Likert Five Rating Scale) จำนวน 6 ด้าน

ความสำคัญของการวิจัย

1. เพื่อเป็นข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง
2. เพื่อเป็นข้อเสนอแนะในการกำหนดนโยบายและวางแผนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2 และเขตพื้นที่การศึกษาอื่น

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **ความคิดเห็น** หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดหรือทัศนคติของผู้บริหารและครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคายเขต 2 ที่มีต่อการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ตามกรอบแนวความคิดภาระงานของศึกษานิเทศก์ จำนวน 6 ด้าน ได้แก่

1.1 **ด้านการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและกระบวนการเรียนรู้**
หมายถึง การพัฒนางานด้านหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย การศึกษาพิเศษผู้ด้อยโอกาสและผู้มีความสามารถพิเศษ ตลอดจนส่งเสริมให้สถานศึกษามีความพร้อมด้านการพัฒนาหลักสูตร

5. **ขนาดโรงเรียน** หมายถึง การแบ่งขนาดโรงเรียนใช้เกณฑ์การแบ่งขนาดโรงเรียนตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ตั้งแต่วันที่ 30 ธันวาคม 2546 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 13)

5.1 **ขนาดเล็ก** หมายถึง โรงเรียนที่มีนักเรียนไม่เกิน 300 คน

5.2 **ขนาดใหญ่** หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนเกินกว่า 300 คนขึ้นไป

6. **ปฏิสัมพันธ์** หมายถึง การมีอิทธิพลร่วมกันของตัวแปรต้น ในที่นี้วัดจากการวิเคราะห์ความแปรปรวน 2 ทาง ที่มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 2

7. **PDCA** หมายถึง การปฏิบัติกรนิเทศตามแนวความคิดของวงจรการทำงานแบบ PDCA ดังนี้

P หมายถึง การวางแผนกำหนดเป้าหมาย รูปแบบและวงกรอบแนวคิดที่จะช่วยเหลือสถานศึกษาด้านการบริหารงานวิชาการ ตลอดจนกำหนดผู้รับผิดชอบในด้านการนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานองคาย เขต 2

D หมายถึง การดำเนินการพัฒนาบุคลากร การให้คำปรึกษาแนะนำให้ความรู้ความเข้าใจในการบริหารงานวิชาการ โรงเรียน และดำเนินการนิเทศการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม ตลอดจนส่งเสริมเครือข่ายการนิเทศโดยรวมพลังจากทุกฝ่าย

C หมายถึง การประเมินผลการปฏิบัติงานและการรายงานผลการนิเทศแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยการสรุปผลการนิเทศต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง

A หมายถึง การปรับปรุงและพัฒนาผลการปฏิบัติงาน รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารและจัดการศึกษา มีการปรับปรุงจัดทำสารสนเทศ และโปรแกรมข้อมูลด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา